

कृषि, शिक्षा, पर्यटन र पूर्वाधार
सूर्यविनायक समृद्धिको मूल आधार

सूर्यविनायक नगरपालिकाको

नगरसभाको एघारौं अधिवेशनमा

नगर उपप्रमुख श्री सरिता तिमसिना भट्टराईद्वारा

प्रस्तुत आर्थिक वर्ष २०७९/८० को

बजेट वक्तव्य

सूर्यविनायक नगरपालिका

कटुञ्जे, भक्तपुर

बागमती प्रदेश, नेपाल

२०७९ साल असार १० गते शुक्रबार

यस सूर्यविनायक नगरपालिकाको नगर सभाका आदरणीय सभाध्यक्षज्यू,
नगर सभाका सचिव र सदस्यज्यूहरु ।

- १) अन्तरसरकारी वित्त हस्तान्तरण ऐन, २०७४ को दफा २१ को उपदफा ३ बमोजिम नगरसभाको यस एघारौं अधिवेशनमा सूर्यविनायक नगरपालिकाको आर्थिक वर्ष २०७९/८० को वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम पेश गर्ने अनुमति चाहन्छु । यस अवसरमा म नेपाल र नेपालीको हित र कल्याणका खातिर आफ्नो जीवन उत्सर्ग गर्नुहुने सम्पूर्ण ज्ञात अज्ञात शहीदहरु प्रति भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दछु । साथै कोभिड-१९ को महामारीका कारण जीवन गुमाउनु हुने यस नगरपालिकाका ६७ जना नागरिकप्रति समेत भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दै उहाँहरुको आफन्त र परिवारजनप्रति हार्दिक समवेदना प्रकट गर्दछु ।
- २) विश्वव्यापी महामारीको रुपमा फैलिएको कोभिड संक्रमण क्रमशः घट्दै जीवन सामान्य बन्दै जाँदा सोही बमोजिम सामाजिक आर्थिक तथा समग्र मानवीय क्रियाकलापहरु बिस्तारै क्रियाशील हुँदै छन् । यस परिप्रेक्ष्यमा नगरवासीको जीवनलाई थप सहज बनाउँदै नगरभित्रका आर्थिक क्रियाकलापहरुलाई गतिशील तुल्याउन सूर्यविनायक नगरपालिकाको नगर उपमुखको हैसियतले आज म नगरपालिकाको यस गरिमामय नगरसभामा आर्थिक वर्ष २०७९।८० को बजेट तथा कार्यक्रम, आर्थिक विधेयक र विनियोजन विधेयक प्रस्तुत गर्न उपस्थित भएको छु ।
- ३) हामी भर्खरै जनताबाट निर्वाचित भएर आएका छौं । निर्वाचन अभियानको क्रममा जनता सामु गइरहँदा नागरिकले राखेका अपेक्षा, हामीले जाहेर गरेका प्रतिवद्धता र उपलब्ध सीमित स्रोत साधनबीच सन्तुलन कायम राख्दै दिगो र समतामूलक तथा सुशासन मार्फत समग्र मुलुकको विकास र समृद्धिमा योगदान पुर्याउने उद्देश्यका साथ आगामी आर्थिक वर्षको बजेट तथा कार्यक्रम यस गरिमामय सभामा पेश गर्ने अनुमति चाहन्छु ।
- ४) नेपालको संविधानले परिकल्पना गरेको लोककल्याणकारी राज्यको अवधारणा, समाजवाद उन्मुख आर्थिक प्रणालीका साथै राज्यका निर्देशक सिद्धान्त, नीति तथा दायित्व नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारको नीति योजना तथा कार्यक्रम, राजनीतिक दलहरुको चुनावी प्रतिवद्धतापत्र, नगर कार्यपालिका अन्तर्गतका विभिन्न विषयगत समिति, विभिन्न संघ संस्था, नागरिक समाज, बुद्धिजीवी र नगरवासी दाजुभाइ तथा दिदीबहिनीहरुबाट प्राप्त सुभाब र प्रमुख रुपमा नगर सभाध्यक्ष

श्री वासुदेव थापाज्यूले मिति २०७९ साल असार ९ गते पेश गर्नु भएको नीति तथा कार्यक्रमलाई प्रस्तुत बजेट तथा कार्यक्रमको मार्गदर्शनको रूपमा लिएको छु ।

आदरणीय सभाध्यक्षज्यू,

५) अब म चालू आर्थिक वर्षको आर्थिक सामाजिक स्थितिको संक्षिप्त चर्चा गर्न चाहन्छु ।

क. नगरपालिकाको आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ मा कूल विनियोजन १ अर्ब ४८ करोड रहेकोमा यथार्थ खर्च ७२.२६ प्रतिशत रहेको छ । चालू आर्थिक वर्ष २०७८/०७९मा कूल विनियोजन २ अर्ब २२ करोड ३ लाख ५६ हजार (संशोधन सहित)मध्ये चालू खर्च तर्फ रु ८७ करोड ९० लाख ८२ हजार विनियोजन भएकोमा ११ महिनाकोअवधिमा रु ५३ करोड ५० लाख ४१ हजार भएको छ । २०७९ साल असार मसान्तसम्म यस्तो खर्च रु ६६ करोड २ लाख ३५ हजार हुने संशोधित अनुमान छ । त्यस्तै पूँजीगत तर्फ रु १ अर्ब ३९ करोड २२ लाख ३० हजार विनियोजन भएकोमा २०७९ साल जेष्ठ मसान्तसम्म रु ७४ करोड ५३ लाख १७ हजार खर्च भएकोछ । २०७९ साल असार मसान्तसम्म पूँजीगत तर्फ रु १ अर्ब १८ करोड ९६ लाख ७८ हजार हुने संशोधित अनुमान छ ।

ख. राजस्व परिचालन तर्फ आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ मा कूल अनुमान १४ करोड ९६ लाख ७० हजार रहेकोमा यथार्थमा १९ करोड ९५ लाख ४१ हजार संकलन भएको थियो भने चालू आर्थिक वर्ष २०७८/०७९मा वार्षिक लक्ष्य १८ करोड १८ लाख ९५ हजार रहेकोमा २०७९ साल जेष्ठ मसान्तसम्म नगरपालिकाको आन्तरिक राजस्व रु १८ करोड ९७ लाख ७ हजार राजस्व संकलन भएको छ भने बाँकी अवधिमा थप रु. १ करोड ५० लाख थप राजस्व उठ्ने अनुमान छ ।

ग. २०७९ साल जेष्ठ मसान्तसम्म नगरपालिकाको कूल प्राप्त रु १ अर्ब ९९ करोड ७४ लाख ४३ हजार रहेको छ भने २०७९असार मसान्तसम्ममा रु २८ करोड ५० लाख थप भई कूल आम्दानी रु २ अर्ब २८ करोड २४ लाख हुने संशोधित अनुमान छ ।

घ. चालू आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को बजेट कार्यान्वयनबाट २०७९ साल ज्येष्ठ मसान्तसम्ममा ३.५ किमी सडक पिच र १.५ किमी सडक ढलान, ७ किमी बाटोमा ब्लक बिछ्याउने कार्य सम्पन्न, ५ वटा पूल निर्माण, १.५ किमी सडक सीमाङ्कन पर्खाल, १ वटा खानेपानी ट्याङ्की निर्माण, ३.५ किमी ढल बिछ्याउने कार्य

सम्पन्न, १३०० वटा सडक बत्ती जडान, ५ किमी सिंचाई कूलो निर्माण/मर्मत, ६ किमी खानेपानी पाइप वितरण, ११ वटा कानून निर्माण, न्यायिक समितिबाट ३८ वटा विवादको निरुपण, प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमबाट २० छजनालाई १०० दिन बराबरको रोजगारी सिर्जना, ३ वटा पाटी/प्रतिक्षालय निर्माण, ३ वटा वडा कार्यालय भवन, ३ वटा विद्यालय भवन र १ वटा स्वास्थ्य चौकी भवन निर्माण र ९२८५३ डोज कोभिड-१९ विरुद्धको खोप र २७२०५ टाइफाइड विरुद्धको खोप लगाउने काम सम्पन्न भएको छ ।

ड. आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा यस नगरपालिकामा जनप्रतिनिधिहरुको उच्चतम नेतृत्व क्षमता र विकासात्मक गतिविधिमा अविच्छिन्न क्रियाशीलता तथा प्रशासनिक नेतृत्वबाट श्रोत परिचालनमा वित्तीय जोखिम न्यूनीकरण गर्दै प्रशासनिक र विकास सम्बन्धी कार्य रणनीतिक रुपमा सम्पादन गर्दा थप राजस्व परिचालन गर्न सफल हुनुको साथै भौतिक तथा वित्तीय प्रगति समेत उत्साहजनक हुने देखिएको छ ।

आदरणीय सभाध्यक्षज्यू,

- ६) अब म आगामी आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को बजेटका उद्देश्य तथा प्राथमिकता प्रस्तुत गर्ने अनुमति चाहन्छु । बजेटका उद्देश्यहरु निम्न रहेका छन् ।
- क. स्वास्थ्य, शिक्षा, कृषि, पर्यटन, पूर्वाधार विकास, उद्योग एवं उद्यमशीलता विकास, रोजगारीर मानव विकासमा नगरपालिकाको प्रयास एवं लगानीलाई केन्द्रित गर्ने,
- ख. नगरपालिकाको आन्तरिक राजस्व परिचालन वृद्धि र उत्पादनमुखी अर्थतन्त्रमा जोड दिई दिगो आर्थिक वृद्धि हासिल गर्ने,
- ग. स्थानीय श्रम पूँजी र प्रविधिलाई सार्वजनिक, निजी र सहकारी क्षेत्रको सहकार्यमा एकीकृत ढङ्गबाट परिचालन गरी रोजगारी सिर्जना गर्ने,
- घ. वित्तीय अनुशासन कायम राख्दै उपलब्ध स्रोतको समुचित परिचालन गरी सन्तुलित समावेशी र आत्मनिर्भर अर्थतन्त्र निर्माण गर्ने ।
- ७) आगामी आर्थिक वर्ष २०७९/८०को लागि तय गरिएका बजेटका उद्देश्यहरु हासिल गर्न देहाय बमोजिमका प्राथमिकता निर्धारण गरेको छु ।
- क. तीन तहको सरकार, सहकारी र निजीक्षेत्रको सहकार्यमा उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गरी रोजगारी सर्जना,

- ख. कृषि क्षेत्रको व्यवसायीकरण, पूर्वाधार विकास र पूँजी निर्माण,
- ग. संस्थागत क्षमता विकास,
- घ. सुलभ र गुणस्तरीय शिक्षा र स्वास्थ्य सेवा,
- ङ. सबै प्रकारका विभेद र असमानताको अन्त्य,
- च. जनउत्तरदायी शासकीय प्रबन्ध,
- छ. प्रविधिमा आधारित सेवा प्रवाह प्रणाली ।

आदरणीय सभाध्यक्षज्यू,

अब म आगामी आर्थिक वर्ष २०७९/८० को क्षेत्रगत कार्यक्रम र बजेट विनियोजन प्रस्तुत गर्न चाहन्छु ।

क. शिक्षा तथा खेलकूद

- ८) सामुदायिक विद्यालयलाई सबल बनाउन आवश्यक पूर्वाधार निर्माण, शुद्ध पिउने पानी, फर्निचर, प्राथमिक उपचार कीट, विद्युत तथा संचार, तालिम तथा क्षमता विकास कार्यक्रम संचालनको लागि बजेट व्यवस्था गरेको छु । हाम्रो सूर्यविनायक नामक स्थानीय पाठ्यक्रम कार्यान्वयन र यसको पाठ्यपुस्तक लेखनको लागि आवश्यक बजेट व्यवस्था मिलाएको छु ।
- ९) विद्यालयको समग्र व्यवस्थापन, विद्यार्थी संख्या तथा नतिजाको आधारमा उत्कृष्ट सामुदायिक विद्यालय, प्र.अ. तथा शिक्षकलाई पुरस्कृत गर्न, उच्च शिक्षामा थप सफलताको लागि हौसला स्वरुप रकम, कक्षा १२ र उच्च शिक्षामा सर्वोत्कृष्ट नतिजा हासिल गर्ने जेहन्दार विद्यार्थीलाई पुरस्कृत गर्न बजेटको व्यवस्था गरेको छु । पिछडिएको वर्ग र समुदायका बालबालिकालाई उच्च शिक्षामा पहुँच अभिवृद्धि गर्न प्रोत्साहन मूलक अनुदानको व्यवस्था गरेको छु ।
- १०) अन्तर विद्यालय अतिरिक्त क्रियाकलाप संचालन तथा बालबालिकामा रहेको अन्तर्निहित प्रतिभा र क्षमताको प्रस्फुटन तथा व्यक्तित्व विकासको लागि नगरस्तरीय साहित्यक एवं सास्कृतिक कार्यक्रम, हाजिरीजवाफ, वक्तृत्वकला लगायत अतिरिक्त क्रियाकलाप संचालन गर्न बजेट व्यवस्था गरेको छु ।

- ११) समुदायस्तरदेखि नै खेल र खेल संस्कृतिको विकास र प्रवर्द्धन गर्न नगरकप, मेयर कप लगायत विभिन्न किसिमका नगरस्तरीय खेलकूद प्रतियोगिता संचालनका साथै राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा विशेष योगदान पुर्याएका खेलाडी तथा खेल क्षेत्रका व्यक्तिलाई सम्मान र पुरस्कृत गर्न आवश्यक बजेट विनियोजन गरेको छु ।
- १२) सूर्यविनायक नगरपालिकाको शैक्षिक गतिविधिलाई योजनाबद्ध रूपमा अगाडि बढाउन मध्यम तथा उच्चस्तरीय जनशक्ति उत्पादन गर्ने उद्देश्यले विश्वविद्यालय तथा CTEVT संग सहकार्य गरी सर्भेक्षण तथा सम्भाव्यता अध्ययन गरी प्रारम्भिक कार्य अगाडि बढाउन बजेट विनियोजन गरेको छु । योजना निर्माण र अनुशासित नागरिक निर्माण गर्न स्काउटिङ्ग शिक्षा प्रवर्द्धन गर्न बजेट विनियोजन गरेको छु ।
- १३) सूर्यविनायक नगरपालिकामा ठूला खेलकूद पूर्वाधार निर्माण प्रयास स्वरूप यस नगरपालिका अन्तर्गत वडा नं. ९ स्थित नखेलमा खेल मैदान निर्माणको थालनी गर्न आवश्यक स्रोतको व्यवस्था गरेको छु ।
- १४) शिक्षा तथा खेलकूद क्षेत्रको लागि नगरपालिकाको आन्तरिक स्रोतबाट कूल रु. २ करोड ६६ लाख ५० हजार र सशर्त तर्फ रु. १९ करोड ३४ लाख गरी कूल रु. २२ करोड ५० हजार विनियोजन गरेको छु ।

ख. स्वास्थ्य

- १५) सुलभ र गुणस्तरीय सेवाको पहुँच सुनिश्चित गर्न नगरपालिका क्षेत्र भित्रका सबै स्वास्थ्य संस्थाहरुमा आवश्यक स्वास्थ्य पूर्वाधार, दक्ष जनशक्ति र स्वास्थ्य सामग्री एवं उपकरणहरुको समुचित प्रबन्धको लागि आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु । वडा नं ८ जगातीमा रहेको सूर्यविनायक नगर अस्पताल संचालन तथा व्यवस्थापनको लागि ५ करोड बजेट विनियोजन गरेको छु ।
- १६) आधारभूत स्वास्थ्य सेवामा नगरवासीको सुलभ र सहज पहुँच सुनिश्चित गर्न अभियानको रूपमा रहेको स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रम संचालन गरी नगरक्षेत्रभित्र स्थायी बसोबास गर्ने सबै परिवारलाई स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रममा आवद्ध गर्न प्रति परिवार लाग्ने कूल प्रिमियम रकममध्ये नगरपालिकाले रु १०००।०० का दरले व्यहोर्ने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिएको छु ।
- १७) “स्वस्थ नगर हामी सबैको रहर”लाई साकार पार्न घुम्ति शिविर मार्फत अभिमुखीकरण, विशेषज्ञ सेवा, पोषण सेवा, प्रयोगशाला सेवा र निःशुल्क औषधि

वितरण लगायतका कार्यक्रमलाई नियमित र प्रभावकारी ढङ्गबाट संचालन तथा नगरक्षेत्रभित्र स्थायी बसोबास गर्ने १६ वर्ष मुनि उमेर समूहका क्यान्सर बिरामीको उपचारको लागि नगरपालिकाको तर्फबाट आर्थिक सहयोग उपलब्ध गराउन आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरेको छु ।

- १८) आयुर्वेद स्वास्थ्य सेवालाई प्रवर्द्धन, गर्भवती तथा सुत्केरी महिलालाई निशुल्क क्याल्सियम चक्की वितरण, स्वास्थ्य संस्थाहरुको सुदृढिकरण नगरक्षेत्रभित्रको स्वास्थ्य संस्थामा सुत्केरी गराउने महिलालाई पोषण सुविधावापत नेपाल सरकारले दिने रकममा शत प्रतिशत थप रकम नगरपालिकाले उपलब्ध गराउन पर्याप्त बजेट व्यवस्था गरेको छु ।
- १९) स्वास्थ्य क्षेत्रको लागि नगरपालिकाको आन्तरिक स्रोतबाट कूल रु. ७ करोड ५५ लाख र सशर्त तर्फ रु. ४ करोड ७६ लाख ८ हजार गरी कूल रु. १२ करोड ३१ लाख ८ हजार विनियोजन गरेको छु ।

ग. कृषि तथा पशुपन्छी विकास

- २०) युवाहरुलाई कृषि पेशामा आकर्षण गर्न माग, आवश्यकता र औचित्यताको आधारमा व्यवसायिक तालिम संचालन गरी तालिम लिएकालाई मौसमी तथा बेमौसमी तरकारी, पुष्प व्यवसाय, फलफूल तथा अन्नबालीको लागि सहज र सरल ढंगबाट अनुदानित मल, बीउ, नवीनतम प्रविधि र प्राविधिक सल्लाह समयमै उपलब्ध गराउन आवश्यक व्यवस्था मिलाएको छु ।
- २१) कृषि उत्पादको प्रवर्द्धनको लागि कृषि प्रदर्शनी,सिंचाइको उचित प्रबन्ध, बजारको सुनिश्चितता तथा कृषि उपज संकलन एवं भण्डारणको लागि पूर्वाधार विकास गर्न र कृषकहरुको बीचमा स्वस्थ प्रतिस्पर्धात्मक वातावरणको सिर्जना गर्दै कृषि प्रणालीलाई सुदृढ र दिगो बनाउन उत्कृष्ट कृषक सम्मान गर्ने कार्यको लागि बजेट व्यवस्था गरेको छु ।
- २२) कृषकलाई प्रोत्साहनको लागि प्रतिफलमा आधारित अनुदानलाई प्रोत्साहन गरी कृषि क्षेत्रको विकास मार्फत उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्न परियोजना प्रस्ताव माग गरी सोको अध्ययन गरी आवश्यकता र औचित्यताको आधारमा निश्चित रकम अनुदान दिन बजेट व्यवस्था गरेको छु ।

- २३) कृषिमा आत्मनिर्भर बन्न सार्वजनिक सहकारी र निजीक्षेत्रको साभेदारीमा बीउबिजन बैंक, प्रांगारिक मल उत्पादन केन्द्र, चिस्यान केन्द्र, कृषि प्रयोगशाला स्थापना गरी यसलाई क्रमशः स्तरीकृत गर्दै लगिनेछ। प्रांगारिक खेती प्रणालीलाई प्रोत्साहन स्वरूप माटो सुधारका कार्यक्रम अन्तर्गत कृषकलाई चुन र प्रांगारिक मल वितरण गर्न बजेट व्यवस्था गरेको छु।
- २४) पशुजन्य उत्पादनमा जोड दिँदै कृषकलाई निःशुल्क पशु स्वास्थ्य सेवा तथा लागत सोभेदारीमा पशुपालन व्यवसायमा थप लगानी गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ। परम्परागत रूपमा पशुपंक्षी पालन गर्दै आएका कृषक तथा कृषक समूहहरूलाई लक्षित गरी नश्ल सुधार तथा आहार व्यवस्थापन कार्यक्रम सञ्चालन गर्न बजेट व्यवस्था गरेको छु।
- २५) नगर क्षेत्रभित्र भएका सामुदायिक कुकुर व्यवस्थापन गर्न वध्याकरण शिविर सञ्चालन गरिनेछ। यसका लागि आवश्यक बजेटको व्यवस्था मिलाएको छु।
- २६) कृषि तथा पशुपंक्षी विकासतर्फ नगरपालिकाको आन्तरिक स्रोतबाट कूल रु. २ करोड ७९ हजार र सशर्त तर्फ रु. १ करोड २४ लाख गरी कूल रु. ३ करोड २४ लाख ७९ हजार विनियोजन गरेको छु।

घ. उद्योग, उद्यमशीलता र रोजगारी

- २७) “उद्यमशीलता, उत्पादनवृद्धि र रोजगारःसमृद्ध नगर निर्माणको आधार” लाई यथार्थतामा परिणत गर्न सृजनशील र नविन सोचका साथ उद्यम कार्यक्रमलाई व्यवसायिक उत्पादन एवं सीप र प्रविधिसँग जोड्दै उपलब्ध स्थानीय स्रोत, साधन, पूँजी, सीप र प्रविधिको अधिकतमा उपयोग गरी रोजगारी सिर्जना गर्ने लघु, घरेलु, साना तथा मझौला उद्यमलाई प्राथमिकता र प्रोत्साहन गरिनेछ।
- २८) हातमा सीप नभएका तर अवसर पाए केही गर्छु भन्ने भावना भएका महिला तथा युवालाई दक्ष र सीपयुक्त बनाई रोजगारीको सुनिश्चितताको लागि सहकारी, निजी तथा गैरसरकारी संघसंस्थासँगको सहकार्यमा छोटो अवधिको प्राविधिक तथा सीपमूलक तालिम र सिर्जनशील उद्यम व्यवसाय संचालन गर्ने साथै त्यस्ता उद्यमीलाई वर्ष उद्यमी सम्मानबाट पुरस्कृत गर्न बजेट व्यवस्था गरेको छु।
- २९) व्यवसायिक कृषि र उद्यमशीलता विकासको लागि युवा स्वरोजगार कार्यक्रम संचालन गर्न नगर स्वरोजगार कोषको व्यवस्था गरी बैंक तथा वित्तीय

संस्थासँगको सहकार्यमा सहूलियतपूर्ण ऋणको व्यवस्था गर्न आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु। सरकारी सेवामा प्रवेश गर्न इच्छुक व्यक्तिको लागि तयारी कक्षा संचालन गर्न बजेट विनियोजन गरेको छु।

- ३०) प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमलाई ज्यालामा आधारित रोजगारीका अलावा सीपयुक्त दक्ष जनशक्ति विकास र रोजगार सम्बन्धी अन्य कार्यक्रमसँग आवद्ध गरी यथार्थ उत्पादनमूलक रोजगारी सिर्जना गर्ने बेरोजगार लक्षित अभियानका रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ। ज्यालामा आधारित रोजगारीमा कार्यक्रम गर्दा ज्याला बाहेकको खर्च रकम नगरपालिकाले योगदान गर्ने व्यवस्था मिलाएको छु।
- ३१) उद्योग, उद्यमशीलता र रोजगारी तर्फ नगरपालिकाको आन्तरिक स्रोतबाट कूल रु. २ करोड ७८ लाख र सशर्त तर्फ रु. ३७ लाख गरी कूल रु. ३ करोड १५ लाख विनियोजन गरेको छु।

ड. पर्यटन, वन तथा वातावरण संरक्षण

- ३२) नगरक्षेत्रभित्रको जैविक विविधता, ऐतिहासिक, धार्मिक, साँस्कृतिक एवं पर्यटकीय सम्पदा र क्षेत्रहरूको पहिचान गरी तिनको प्रचारप्रसार, संरक्षण तथा संवर्द्धन र विकास गर्नको लागि राष्ट्रिय उद्यमी सम्मेलन गर्न बजेट व्यवस्था गरेको छु।
- ३३) नगरक्षेत्रभित्र फुर्सदको समय उपयोग तथा मनोरञ्जन लिने स्थल, साहासिक खेल, पदमार्ग, आराम क्षेत्र लगायत मानव निर्मित पर्यटकीय संरचना तथा पूर्वाधार निर्माण र विकासलाई निजी क्षेत्रसँगको साभेदारीमा अगाडि बढाउन आवश्यक व्यवस्था मिलाएको छु।
- ३४) भाषा, कला, संस्कृति, सम्पदा र साहित्यको संरक्षण, संवर्द्धन र विकास तथा लोक संस्कृतिको पर्यायको रूपमा रहेको पुराना बाजागाजा संरक्षण एवं प्रवर्द्धनको लागि बजेट व्यवस्था गरेको छु।
- ३५) सफा र हरित शहरको सपना साकार पार्न सचेतनामूलक अभियान संचालन, खाली क्षेत्र तथा सडक छेउमा वृक्षारोपण तथा निर्मित संरचनाको संरक्षणको लागि बजेट व्यवस्था गरेको छु।
- ३६) नगरक्षेत्रको वातावरण संरक्षण तथा फोहरमैला व्यवस्थापन गर्न अन्तर सरकार, निजीक्षेत्र र विकास साभेदारसँगको सहयोगमा संभाव्यता अध्ययन तथा फोहोरको उत्पादन स्रोतमा नै वर्गीकरण गरी फोहोरलाई मोहरमा रूपान्तरण गर्दै उर्जा र

जैविक मल उत्पादन गर्न सार्वजनिक, सहकारी, निजी, साभेदारी कार्यक्रम अगाडि बढाइनेछ। सड्ने गल्ने खालका घरायसी फोहोर टोलटोल मार्फत घरमै जम्मा गरी त्यसको प्रयोग मार्फत कौसीखेती कार्यक्रम प्रवर्द्धन गर्न बजेटको व्यवस्था गरेको छु। सबै प्रकारको वातावरणीय प्रदूषणको रोकथाम र नियन्त्रण गर्न सोध, अनुसन्धान र क्षमता अभिवृद्धि एवम् चेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्न बजेट व्यवस्था गरेको छु।

३७) जलवायु परिवर्तनको असर न्यूनिकरण गर्न तीन तहको सरकार र यस क्षेत्रमा क्रियाशील संघ संस्थाको सहयोगमा जलवायु अनुकूलन कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयनको लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाएको छु।

च. शहरी विकास तथा पूर्वाधार निर्माण

३८) विद्युतीय घरनक्सा पास प्रणाली कार्यान्वयन र घरनक्साका पुराना फाइल डिजिटाइजेशन कार्य सम्पन्न गर्न आवश्यक बजेट व्यवस्था मिलाएको छु।

३९) नगरक्षेत्रमा भएका सबै बाटोको नक्सांकन कार्य सकिएकोले अब यसो नामाकरण गरी सोही आधारमा घर नम्बर दिने कार्यको थालनी गर्न बजेट विनियोजन गरेको छु।

४०) नगरपालिकाबाट घर निर्माण सम्पन्न भएको प्रमाणपत्र लिँदा प्रत्येक निजी घरधनीलाई कौसीखेतीमा प्रोत्साहन गर्न १ वटा कम्पोष्ट बिन उपलब्ध गराउने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिएको छु।

४१) सघन शहरी बस्ती भएका स्थानमा उपभोक्ता तथा संघ र प्रदेश सरकारसँगको सहलगानीमा खानेपानी तथा ढल निर्माणको लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाएको छु।

४२) जग्गा विकास तथा शहरीकरण सम्बन्धी नीति तर्जुमा, जग्गा विकास मार्फत विकसित घडेरीमा एकै किसिमको डिजाइन भएका घर निर्माण, पुराना एवं ऐतिहासिक बस्तीलाई जोडि गरी व्यवस्थित गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाएको छु।

४३) “एक घर: एक धारा”को नीति अनुरूप नगर क्षेत्रभित्र सञ्चालित खानेपानीका नयाँ तथा क्रमागत आयोजना तीनै तहको सरकारको सहलगानी एवं सहकार्यमा सम्पन्न

गरी सबै घरधुरीमा खानेपानीको पहुँच सुनिश्चित गर्न आवश्यक व्यवस्था गरेको छु ।

- ४४) एकीकृत शहरी विकास योजना अनुसार नेपाली मौलिकता सहितको वातावरणमैत्री दिगो पूर्वाधार विकास गरिनेछ । नगरपालिकाभित्र धार्मिक तथा पर्यटकीय क्षेत्रको पहुँच मार्ग, नयाँ तथा पुराना बस्ती जोड्ने अन्तर आधार सडक तथा पूल निर्माणलाई प्राथमिकताका साथ अगाडि बढाउँदै अधुरा आयोजनालाई समयमै सम्पन्न गर्न बजेट व्यवस्था गरेको छु ।
- ४५) नगरक्षेत्रको सडक पूर्वाधार विकासलाई थप व्यवस्थित गरी सडकजन्य जोखिम न्यूनीकरण गर्न उज्यालो नगर कार्यक्रम अन्तर्गत नगरक्षेत्रभित्रका सडक चोक तथा सार्वजनिक स्थलमा सडक बत्ति जडानको लागि रु १ करोड विनियोजन गरेको छु । सडक सुरक्षाको लागि ट्राफिक सचेतना, ट्राफिक सामग्री व्यवस्थापनको लागि बजेट व्यवस्था गरेको छु ।
- ४६) आयोजना छनौट, सञ्चालन र व्यवस्थापनमा दोहोरोपना आउन नदिन नगर आयोजना बैंक निर्माणको लागि बजेट विनियोजन गरेको छु । नगरपालिकाभित्र ठूला पूर्वाधार निर्माणको पूर्व तयारीको रूपमा डिपिआर तयार गर्न र ~~क्षेत्र~~ गर्नुपर्ने व्यवस्थालाई कडाइका साथ पालना गर्ने गराउने व्यवस्था मिलाइनेछ । नगरपालिका आफैले डिपिआर तथा ~~क्षेत्र~~ गर्नुपर्ने अवस्थाको लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरेको छु ।
- ४७) ठूला र दीर्घकालीन महत्वका पूर्वाधार निर्माणलाई प्राथमिकता दिई तोकिएको समय, लागत र गुणस्तरमा सम्पन्न गर्न नियमित र प्रभावकारी स्थलगत अनुगमन गर्ने तथा तोकिएको समय लागत र गुणस्तरमा कार्य सम्पन्न गर्ने निर्माण व्यवसायीलाई पुरस्कृत गर्ने प्रयोजनको लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरेको छु ।
- ४८) सडकको नियमित, आवधिक र आकस्मिक मर्मत संभार कार्यलाई योजनावद्ध ढंगबाट कार्यान्वयन गरी “नियमित मर्मत संभार: निर्मित पूर्वाधारको दिगोपनको आधार” भन्ने भावनालाई आत्मसात गर्दै निर्मित भौतिक संरचनाहरूको दिगो व्यवस्थापन गर्न नगरपालिकाको मर्मत संभार कोषको लागि रु २ करोड ५० लाख विनियोजन गरेको छु ।

- ४९) प्रत्येक वडामा कम्युनिटीहल, इ-लाइब्रेरी, खेलमैदान, फुटसल, पौडी पोखरी, जिमहल निर्माण र सम्पन्न भएका पूर्वाधार संचालन तथा व्यवस्थापनको दिगोपनाको लागि सार्वजनिक-निजी-साभेदारी गर्न र सार्वजनिक स्थलमा सार्वजनिक शौचालय निर्माणको थालनी गर्न आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु ।
- ५०) वडागत योजना कार्यान्वयन गर्न कूल २७ करोड ५० लाख विनियोजन गरेको छु । त्यसमध्ये वडाबाट प्रस्ताव भई आए अनुसार ९ करोड १५ लाख नगरस्तरीय ठूला पूर्वाधार आयोजना र बाँकी १८ करोड ३५ लाख स-साना योजना संचालनको लागि विनियोजन गरेको छु । संस्थागत सुदृढीकरण अन्तर्गत नगरपालिकाको प्रशासकीय भवन तथा वडा कार्यालयभवन निर्माणको लागि रु १० करोड ८० लाख विनियोजन गरेको छु ।
- ५१) क्रमागत योजनाहरु सम्पन्न गर्न रु ५ करोड ५० लाख विनियोजन गरेको छु । सूर्यविनायक नगर अस्पताल पूर्वाधार निर्माणको लागि १ करोड ५० लाख बजेट व्यवस्था गरेको छु । त्यसैगरी संघ, प्रदेश, जिल्ला समन्वय समिति र अन्य विकास साभेदारहरुसँग साभेदारी गर्न समपुरक कोषमा रु १० करोड विनियोजन गरेको छु ।

छ. विपद व्यवस्थापन:

- ५२) प्राकृतिक तथा गैर प्राकृतिक विपदका कारण भौतिक, आर्थिक, सामाजिक विकास र प्रगतिमा प्रतिकूल प्रभाव पर्न सक्ने कुरामा सचेत रहँदै सबै प्रकारका विपदलाई समना गर्न तथा अन्य जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन गर्न नगरपालिकाको विपद् व्यवस्थापन कोषमा विगत वर्षमा रु १ करोड विनियोजन गर्ने गरिएकोमा यस वर्ष त्यसलाई दोब्बर गरी रु २ करोड विनियोजन गरेको छु ।
- ५३) सूर्यविनायक नगरलाई विपद जोखिमबाट सुरक्षित शहर बनाउनको लागि जोखिममुक्त संरचना निर्माण विपद सम्बन्धी सचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन, विपद प्रतिकार्य रपूर्व तयारीका लागि आवश्यक तालिम तथा क्षमता विकासको साथै नगरपालिका तथा मातहतका वडा कार्यालयमा बाढी, पहिरो लगायतका प्रकोपबाट सिर्जित विपदलाई सम्बोधन गर्न आवश्यक आधारभूत सामग्री भण्डारण एवं व्यवस्थापनको लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाएको छु ।

ज. लैंगिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण:

- ५४) सबै वर्ग र समुदायका नागरिकको स्रोत साधनमाथिको अवसर, पहुँच र लाभको बाँडफाँडमा समान हिस्सेदारी स्थापित गर्न महिला तथा पछाडि परेका वर्ग र समुदायहरुको आर्थिक सामाजिक सशक्तिकरण र सीप तथा क्षमता अभिवृद्धि गरी उनीहरुलाई उत्पादन तथा आय आर्जनसंग जोड्न आवश्यक बजेट व्यवस्था मिलाएको छु ।
- ५५) ज्येष्ठ नागरिकमा रहेको ज्ञान, सीप र अनुभवलाई पुस्तान्तरण र हस्तान्तरण गर्न प्रत्येक वडामा ज्येष्ठ नागरिक मिलन चौतारी निर्माण गरिनेछ । ज्येष्ठ नागरिक मेयर सम्मान कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिँदै यस वर्ष ८० वर्ष उमेर पूरा गरेका ज्येष्ठ नागरिकलाई सम्मान कार्यक्रमको लागि बजेट विनियोजन गरेको छु ।
- ५६) लैंगिक विभेद र हिंसा, मानव बेचबिखन, सार्वजनिक र कार्यस्थलमा हुने यौनजन्य दुर्व्यवहार सम्बन्धी चेतनामूलक कार्यक्रम संचालन, पीडित तथा प्रभावितको उद्धार, राहत, मनोविमर्श, पुनर्स्थापना लगायत सामाजिक संरक्षणको लागि बजेटको व्यवस्था मिलाएको छु ।
- ५७) अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई मागमा आधारित सीप तथा क्षमता विकास कार्यक्रम संचालन, अपाङ्गता सम्बन्धी अभिमुखीकरण तथा सचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन र नगरक्षेत्रभित्र स्थायी बसोबास गर्ने अपाङ्गता भएका र आर्थिक रुपले विपन्न व्यक्तिका लागि आवश्यक सहायक सामग्रीहरु जस्तै: बैशाखी, सेतो छडी, ट्विल चेर आदि वितरणको लागि आवश्यक बजेट व्यवस्था मिलाएको छु ।
- ५८) नगरक्षेत्रभित्र स्थायी रुपमा बसोबास गर्ने अशक्त, असहाय, अपाङ्गता भएका व्यक्ति र विपन्न नागरिकलाई जीविकोपार्जनको लागि सहयोग गर्न नगरप्रमुख राहत तथा जीविकोपार्जन कोषको लागि बजेट व्यवस्था गरेको छु ।
- ५९) सूर्यविनायक नगरपालिकालाई बालमैत्री नगर घोषणा तथा सबै वडामा बालमैत्री कार्यक्रम संचालन गर्न र बाल श्रम मुक्त तथा सडक मानवमुक्त नगर बनाउनको लागि असहाय, अलपत्र परेका, आश्रयहिन व्यक्तिको उद्धार तथा पुनर्स्थापना कार्यमा संलग्न व्यक्ति तथा संघ संस्थालाई सहयोगको लागि बजेट व्यवस्था गरेको छु ।
- ६०) अन्तरसरकारी तथा सामुदायिक र विकास साभेदार निकायसँगको समन्वय र साभेदारीमा हिंसा प्रभावितहरुको लागि सेफ हाउस, बालगृह, ज्येष्ठ नागरिक मिलन केन्द्र लगायतका भौतिक संरचना निर्माण संचालन र व्यवस्थापन गरिनेछ ।

- ६१) बालबालिकालाई SEE तथा कक्षा १२ पछि उच्च शिक्षा अध्ययनको लागि करियर काउन्सेलिङ्ग र लोक सेवा तयारी कक्षाको लागि सहयोग गर्न बजेट व्यवस्था गरेको छु ।
- ६२) यस क्षेत्रमा नगरपालिकाको आन्तरिक स्रोतबाट कूल रु ८७ लाख ६० हजार र सशर्त कार्यक्रमबाट रु ४६ लाख १४ हजार गरी कूल रु. १ करोड ३३ लाख ७४ हजार विनियोजन गरेको छु ।

भ. सहकारी तथा गैरसरकारी संघ संस्था:

- ६३) सहकारीको विश्वव्यापी सिद्धान्त र मूल्य मान्यता तथा सहकारी कानून अनुरूप सहकारीको दर्ता, संचालन, नियमन र अनुगमनलाई प्रभावकारी बनाउँदै नगरक्षेत्रमा संचालित सहकारी संस्थाको संस्थागत क्षमता विकासको लागि विविध सीपमूलक तालिम तथा कार्यक्रम संचालन गर्न बजेट विनियोजन गरेको छु ।
- ६४) नगरपालिकाको नीति, उद्देश्य र कार्यक्रमसँग हातेमालो गर्न इच्छुक राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संघ संस्थासँग नगरक्षेत्रभित्र सामाजिक-आर्थिक विकास, वातावरण संरक्षण, जलवायु अनुकूलन, विपद व्यवस्थापन लगायतका क्षेत्रमा उनीहरुको सहयोगको क्षेत्र तथा नगरपालिकाको आवश्यकता र प्राथमिकताको आधारमा सहकार्य र साभेदारी गर्ने व्यवस्था मिलाएको छु ।

ज. शासकीय प्रबन्ध:

- ६५) नगरभित्रको शान्ति सुव्यवस्थालाई प्रभावकारी बनाई आम नागरिक र सम्पत्तिको सुरक्षाको प्रत्याभूति गर्न नगर प्रहरीको क्षमता अभिवृद्धि गर्नुको साथै सुरक्षाको संवेदनशीलताको दृष्टिले महत्वपूर्ण स्थानमा ऋऋत्त जडान गर्न बजेट व्यवस्था गरेको छु ।
- ६६) संविधान र प्रचलित कानून बमोजिम स्थानीय तहको एकल र साभा अधिकार सूचीमा परेका विषयक्षेत्रसँग सम्बन्धित निर्माण र विद्यमान कानूनको सामयिक संशोधन तथा मौलिक हक, मानव अधिकार र नगरपालिकाले निर्माण गरेका कानूनको विषयमा कानूनी सचेतना अभियान संचालन गर्नको लागि बजेटको व्यवस्था गरेको छु ।
- ६७) न्यायिक समितिको भूमिकालाई थप प्रभावकारी बनाउँदै उजुरी/विवादको समयमै निरुपण गरी पीडितलाई न्यायको प्रत्याभूति दिलाउन न्यायिक समितिको क्षमता

विकास र स्थानीयस्तरमा उत्पन्न विवाद समाधानार्थ वडास्तरमा गठित मेलमिलाप केन्द्रलाई सशक्त र प्रभावकारी बनाउन आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु ।

- ६८) व्यक्तिगत घटना दर्तालाई थप प्रभावकारी बनाउन सचेतना र अन्तक्रियात्मक कार्यक्रम संचालनको साथै बाँकी रहेका दर्ता किताब डिजिटाइजेशनको काम सम्पन्न गर्न बजेट विनियोजन गरेको छु ।
- ६९) नगरपालिकाले प्रदान गर्नुपर्ने सेवाको प्रकृति एवं कार्यचापको आधारमा नगरपालिका र अन्तर्गतको प्रशासनिक संचना, जनशक्ति, कार्यशैली, कार्यविधि र प्रक्रियालाई नयाँ प्रविधि, ज्ञान, सीप र क्षमतामा आधारित नागरिक पहुँचमैत्री बनाउन अफिस अटोमेशन प्रणाली विकास गरी कार्यान्वयन गर्न आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु ।
- ७०) नगरपालिकाको क्षमता विकास योजना कार्यान्वयन तथा यसअघि निर्माण भई संचालनमा रहेका प्रणालीको सुधारको लागि आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरेको छु । नगरपालिकाभित्र रहेका शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि, सहकारी तथा अन्य विभिन्न संघ संस्थाको संख्या यकीन गर्न नगर डाटा बैंकको स्थापना गर्न बजेट व्यवस्था गरेको छु ।
- ७१) नागरिक वडापत्रको प्रभावकारी कार्यान्वयन, सार्वजनिक सुनुवाई, सार्वजनिक परीक्षण जस्ता सुशासनका औजारहरूको प्रयोगलाई नियमित र प्रभावकारी बनाई पारदर्शिता, उत्तरदायित्व र जनविश्वास आर्जन गर्ने कार्यगत व्यवस्थाको लागि बजेट विनियोजन गरेको छु ।
- ७२) यस नगरपालिका र अन्तर्गत कार्यरत कर्मचारी र जनप्रतिनिधिलाई स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रममा सहभागी हुन चाहेमा लाग्ने खर्चको ५० प्रतिशत रकम नगरपालिकाले व्यहोर्ने व्यवस्था मिलाउन र तीन वर्ष वा सो भन्दा बढी अवधि देखि नगरपालिका र मातहतका कार्यालयमा निरन्तर सेवा गरेका अस्थायी वा करारका कर्मचारीको संचयकोषमा नगरपालिकाले १० प्रतिशत योगदान गर्ने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिई त्यसको लागि आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरेको छु ।
- ७३) नगरपालिकामा सूचना केन्द्र स्थापना गरी सो मार्फत नगरपालिकाबाट भए गरेका काम कारवाहीको अभिलेखीकरण तथा प्रतिवेदनलाई नियमित र व्यवस्थित गर्न मासिक, त्रैमासिक, अर्धवार्षिक तथा वार्षिक रूपमा प्रतिवेदन र त्यसको सार्वजनिकीकरण गर्ने कार्यको लागि आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु ।

ट. बजेट कार्यान्वयन र वित्तीय अनुशासन:

- ७४) बजेट कार्यान्वयनलाई तिब्रता दिन शाखागत कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्ययोजनाको मस्यौदा सम्बन्धित शाखाले आर्थिक वर्ष शुरु भएको पहिलो हप्ताभित्र तयार गरी त्यसलाई कार्यपालिकाबाट स्वीकृत गरी गराई कार्यान्वयनमा लैजाने व्यवस्था मिलाएको छु ।
- ७५) नगरपालिका र मातहतका कार्यालयबाट हुने चालू खर्चमा एकरूपता ल्याउन र खर्च गर्ने शैलीलाई व्यवस्थित एवं पूर्वानुमानयोग्य तुल्याउन नगरपालिकाको कार्यसंचालन निर्देशिका तथा नगरपालिकाको वित्त व्यवस्थापनलाई थप पारदर्शी र उत्तरदायी बनाउन, खर्चको गुणस्तर र मितव्ययिता कायम गर्न र सम्बन्धित व्यक्ति/निकायलाई जवाफदेही बनाउन नगर आर्थिक कार्यविधि ऐन कार्यान्वयनलाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।
- ७६) मध्यकालीन खर्च संरचनाबाट बजेट अनुमान र खर्चलाई यथार्थपरक बनाइनेछ । फजुल र अनुत्पादक खर्चमा कटौती गरी चालू खर्चमा मितव्ययिता कायम गरिनेछ । आन्तरिक लेखा परीक्षणलाई थप प्रभावकारी तुल्याइनेछ । अन्तिम लेखापरीक्षणबाट दिइएका सुझावहरु कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- ७७) सार्वजनिक खरिदलाई पारदर्शी, प्रतिस्पर्धी र मितव्ययी बनाई खरिद सुशासन कायम गरिनेछ । भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा सार्वजनिक खरिद गर्दा खरिद कानूनमा भएका व्यवस्थालाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ । नगर खरिद नियमावलीको प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- ७८) उप प्रमुखले संयोजन गर्ने योजना अनुगमन र मूल्यांकन समितिलाई क्रियाशील बनाई नगरपालिका तथा वडा तहबाट सञ्चालन हुने योजना तथा कार्यक्रमको अनुगमन तथा मूल्यांकन लाई प्रभावकारी बनाई संचालित योजना तथा कार्यक्रमको गुणस्तरीयता र दिगोपना कायम गरिनेछ ।
- ७९) बजेटको लक्ष्य र उद्देश्य अनुरूप कार्यान्वयनको नतिजा हासिल गर्न तथा देखा पर्न सक्ने चुनौती व्यवस्थापनका लागि नगरपालिकाका सबै विषयगत समितिहरुलाई थप क्रियाशील र प्रभावकारी बनाइनेछ ।
- ८०) वडा तथा शाखागत कार्यक्रमको लागि विनियोजित बजेट तथा कार्यक्रममा संशोधन गर्नुपर्ने भएमा वडाको हकमा सम्बन्धित वडा समितिको निर्णय र विषयगत शाखाको हकमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतबाट भएको निर्णय सिफारिसको

आधारमा कार्यपालिका बैठकको निर्णयबाट मात्र कार्यक्रम संशोधन हुनेछ । त्यसपछि आर्थिक प्रशासन शाखाबाट SuTRA मा कार्यक्रम संशोधन गरेपछि मात्र कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिनेछ । रकमान्तर वा स्रोतान्तर गर्नुपर्दा प्रचलित आर्थिक कार्यविधि कानून बमोजिम सम्बन्धित विनियोजनको बढीमा २५ प्रतिशत रकम मात्र रकमान्तर वा स्रोतान्तर गरिनेछ । वैशाख मसान्तपछि कुनैपनि किसिमका आयोजना सम्झौता नगर्ने र रु १० लाख भन्दा कमका योजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा पेशकी निकासो नदिने व्यवस्था कडाइका साथ लागू गरिनेछ ।

८१) विनियोजन ऐन, २०७९ को अनुसूची-१ मा उल्लेख भएको विनियोजन स्रोतको आय तथा निकासो घटी भएको अवस्थामा नगर कार्यपालिकाबाट सोही बमोजिम स्वीकृत योजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिनेछ । कुनै स्रोतबाट रकम थप भएमा वा आन्तरिक आय थप भएमा कूल बजेट सीमा वृद्धिको लागि नगर कार्यपालिकाको निर्णय सहित नगर सभाबाट स्वीकृत/अनुमोदन गराएर बजेट खर्च गरिनेछ ।

आदरणीय सभाध्यक्षज्यू,

अब म माथिका क्षेत्रगत नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि बजेट विनियोजन र स्रोत व्यवस्थापनको अनुमान प्रस्तुत गर्न चाहन्छु ।

८२) आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को क्षेत्रगत नीति र कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न रु १ अर्ब ९२ करोड १८ लाख ७७ हजार विनियोजन गरेको छु । कूल विनियोजन मध्ये चालुतर्फ-विषयक्षेत्रगत समिति र शाखाबाट प्रस्तावित कार्यक्रम संचालन गर्न रु २४ करोड ८२ लाख ३५ हजार, सामाजिक सुरक्षा भत्तामा रु १६ करोड, सशर्तका कार्यक्रम संचालन गर्न रु २६ करोड ६७ लाख ८४ हजार, चालू खर्च तर्फ रु २५ करोड २५ लाख र पूँजीगत कार्यक्रमतर्फ रु ९९ करोड ४३ लाख ५८ हजार र विनियोजन गरेको छु ।

८३) आगामी आर्थिक वर्षको खर्च व्यहोर्ने स्रोत मध्ये आन्तरिक राजस्व परिचालनबाट रु २२ करोड २८ लाख ७५ हजार, घरजग्गा रजिष्ट्रेशनबाट रु ३५ करोड, चालू आर्थिक वर्षको राजस्व बचतबाट रु २५ करोड, संघ र प्रदेशबाट प्राप्त वित्तीय समानीकरण अनुदान रु २५ करोड ०५ लाख १३ हजार, संघ र प्रदेशबाट प्राप्त सशर्त अनुदान रु ४२ करोड ६७ लाख ८४ हजार, प्रदेशबाट प्राप्त विशेष अनुदान

रु ७५ लाख, संघ तथा प्रदेशको राजस्व बाँडफाँडबाट रु १५ करोड ४२लाख ०५ हजार, समपूरक योजना कार्यान्वयनको लागि जिल्ला समन्वय समिति र प्रदेशबाट रु ५ करोड, सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमबाट १६ करोड, सडकबोर्डबाट रु १ करोड र नगद लागत सहभागिताबाट रु. ४ करोड प्राप्त हुने अनुमान छ ।

८४) नगर क्षेत्रका आम नागरिकहरूबाट पूर्वाधार विकासका लागि उच्च प्राथमिकता सहित माग हुँदै आएको सन्दर्भमा नागरिकको अपनत्व र स्वामित्व बोध हुने यस्ता पूर्वाधार विकासका आयोजनाहरूमा नगद लागत साभेदारी गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिँदै सोही अनुरूप ६०/४० का आयोजनाहरूका लागि रु ६ करोड एकमुष्ट प्रस्ताव गरेको छु जसमा ४ करोड नगद लागत सहभागिता उपभोक्ता समितिबाट हुनेछ । नगर क्षेत्रमा उपभोक्ता समिति मार्फत सञ्चालन हुने आयोजनाहरू मध्ये मेसिनरी वाल, ग्रावेल वाटो स्तर उन्नती, माटो पटान तथा कटान र हेभी मेसिनरी कार्यमा कम्तिमा २५ देखि ३५ प्रतिशत उपभोक्ताको लागत सहभागितामा योजना कार्यान्वयन गर्ने ब्यवस्थालाई पनि निरन्तरता दिएको छु ।

८५) नेपाल सरकार र बागमती प्रदेश सरकारबाट प्राप्त हुने सशर्त अनुदान खर्च गर्ने सम्बन्धमा प्राप्त योजना तथा कार्यक्रमलाई अनुसुचीमा राखि सोहि बमोजिम स्वीकृत गर्ने प्रस्ताव गरेको छु ।

आदरणीय सभाध्यक्षज्यू,

अब म आर्थिक वर्ष २०७९/८० को राजस्व परिचालनको नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्ने अनुमति चाहन्छु ।

८६) आगामी आर्थिक वर्षको राजस्व नीति तथा करका दर निर्धारण गर्दा कोभिड महामारीले शिथिल बनेको आर्थिक क्षेत्रलाई थप दायित्व सिर्जना नहोस् भन्ने तर्फ सतर्क रही गतवर्ष कायम गरिएका राजस्वका दरहरूलाई यथावत राखिएको छ । उद्योग बाणिज्य तथा निजी क्षेत्रको सुझावको आधारमा विद्यमान केही राजस्वका दरहरू समायोजन गरिएको छ ।

८७) कोभिड महामारीले उद्योग व्यवसायमा पारेको प्रभावलाई ध्यानमा राखी अन्यत्र निकायमा दर्ता भई यस नगरपालिकामा सूचीकरण भएका तर आ.व. २०७५/७६ पछि व्यवसाय नवीकरण नगरेकाको हकमा यस बीचमा कारोवार बन्द रहेको पुष्ट्याई गर्ने आन्तरिक राजस्व कार्यालयमा कारोवार शून्य भएको विवरण पेश गरेको प्रमाण, कारोवार बन्द रहेको भन्ने सम्बन्धित वडाको सर्जमिन मुचुल्का

सहित सम्बन्धित वडाको सिफारिस र सम्बन्धित व्यवसायीको स्वघोषणाको आधारमा साविक दरता शुल्कको २५ प्रतिशत वार्षिक शुल्क लिई व्यवसाय नवीकरण गर्न सकिने व्यवस्था मिलाएको छु ।

८८) कवाडी व्यवसायलाई नगरपालिकाको आन्तरिक आयको दायराभित्र ल्याउन कवाडी व्यवसाय संचालन गर्ने व्यक्ति तथा व्यवसायी समेतको सुभाबको आधारमा केही माल वस्तुको दररेट पुनरावलोकन गरी यस वर्षबाट टेन्डर मार्फत वार्षिक १४ लाख राजस्व संकलनको लक्ष्य राखेको छु ।

करप्रणाली तथा कर प्रशासनमा सुधार

८९) सबै प्रकारका आर्थिक क्रियाकलापहरूलाई राजस्व प्रशासनको दायराभित्र ल्याइनेछ । यसको लागि “हाम्रो कर, हाम्रै विकासको भर” अभियान सञ्चालन गरी प्रचलित कानून अनुसार निर्धारण भएको बहाल कर र व्यवसाय दरता तथा व्यवसाय कर संकलनका लागि व्यवसाय दरता तथा नवीकरण सम्बन्धी अभियानमूलक कार्यक्रम सञ्चालन, घुम्ति शिविर, बहाल आय स्व-घोषणा अभियान लगायतका अभियान संचालन गरिनेछ । नगर प्रहरीलाई राजस्व संकलन कार्यमा सक्रियताका साथ परिचालन गरिनेछ । आन्तरिक श्रोतको दिगो व्यवस्थापन गर्दै स्रोत परिचालन गर्न राजस्व सुधारको कार्ययोजना लागू गरिने छ ।

९०) राजस्व प्रशासनलाई थप प्रभावकारी र प्रविधिमैत्री बनाउन कर्मचारीहरूका लागि थप तालिमका साथै प्रविधि सुधार र क्षमता विकासमा लगानी गरिनेछ । करदातामैत्री कर संकलन नीति लिई उत्कृष्ट करदातालाई सम्मान गरिनेछ ।

९१) नगरपालिकामा हाल लागू गरिएको अनलाइन राजस्व प्रणालीलाई थप सुदृढ र प्रभावकारी बनाइनेछ । राजस्व प्रणालीमा कर नतिर्ने, कर वक्यौता राख्ने तथा पटक पटक सूचना प्रवाह गर्दा समेत अटेर गर्ने करदाताको एकीकृत विवरण राजस्व प्रणालीमा आवद्ध गरी त्यस्ता करदाताको लागि नगरपालिका र मातहतका कार्यालयबाट उपलब्ध गराइने सेवामा नियन्त्रण गरिनेछ ।

आदरणीय सभाध्यक्षज्यू,

९२) आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को यथार्थ खर्च, चालू आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को संशोधित अनुमान र आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को बजेटको अभिन्न अंगको रूपमा रहेको आय व्ययको विवरण, राजस्व तथा अनुदान प्राप्तिको विवरण, वित्तीय

व्यवस्था अनुमान, कार्यक्षेत्रगत व्यय अनुमान, वार्षिक विकास कार्यक्रम र सशर्त अनुदानको कार्यक्रमलाई अनुसूचीमा समावेश गरेको छु ।

९३) गत वर्ष नवौं अधिवेशनमा बजेट तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गरिरहँदा हामी कोभिड-१९ को दोस्रो लहरबाट प्रभावित अवस्थामा थियौं । त्यसैले नगरपालिकाको वार्षिक आय र व्यय दुवै सङ्कुचन हुन सक्ने अनुमान गरी आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को लागि रु.१ अर्ब ५७ करोड ६३ लाखको वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम हामीले नगरसभाबाट स्वीकृत गरेका थियौं । कोभिड-१९ संक्रमणको असर न्यूनीकरण भई स्थिति सहज भएर आर्थिक गतिविधि बढ्न गएको, आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ को मौज्जात सन्तोषजनक रहेको तथा घरजग्गा रजिष्ट्रेशनबाट उल्लेख्य स्रोत प्राप्त भएको कारण नगरक्षेत्रभित्रको विकास निर्माण कार्यलाई तिव्रता दिने उद्देश्यले नगरसभाको दशौं अधिवेशनबाट पुरक बजेट माफत रु. ३० करोड थप गरी वार्षिक बजेट सीमा १ अर्ब ८७ करोड ६३ हजार कायम गरिएको थियो। त्यस पश्चात पनि स्रोत परिचालनको अवस्था सकारात्मक देखिएको तथा नगरबासीको माग र आवश्यकता सम्बोधनको लागि नगरपालिकालाई दवाव परेको कारण नगर कार्यपालिकाको विभिन्न मितिमा बसेको बैठकको निर्णयबाट नगर क्षेत्रका विभिन्न योजना तथा कार्यक्रमको लागि विनियोजन गरी खर्च भएको अनुमानित रकम रु.२९ करोड र यस अवधिमा विभिन्न सशर्तका कार्यक्रम वापत प्राप्त भएको रकम रु. ५ करोड ४० लाख ५६ हजार समेत गरी चालू आ.व. को कूल बजेट सीमा रु. २ अरब २२ करोड ३ लाख ५६ हजार पुगेको छ । यस आर्थिक वर्षको बीचमा भएका बजेट सीमा वृद्धि तथा खर्च र रकमान्तरको निर्णय यस अधिवेशनबाट समर्थन एवं अनुमोदन हुन प्रस्ताव गरेको छु ।

९४) सूर्यविनायक नगरपालिकाको आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को अर्थ सम्बन्धी प्रस्तावलाई कार्यान्वयन गर्नको निमित्त स्थानीय कर, दस्तुर, शुल्क संकलन गर्न, छुट दिने तथा आय संकलनको प्रशासनिक व्यवस्था गर्न नेपालको संविधानको धारा २२८को उपधारा (२) बमोजिम यस नगर सभा समक्ष आर्थिक विधेयक, २०७९ र सोको अनुसूची स्वीकृतिका लागि यसैसाथ पेश गरेको छु ।

९५) सूर्यविनायक नगरपालिकाको आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को सेवा तथा कार्यहरुका लागि संचित कोषबाट रकम विनियोजन गरी खर्च गर्ने प्रयोजनार्थ नेपालको संविधानको धारा २२९ को उपधारा (२) बमोजिम यस नगर सभा समक्ष विनियोजन ऐन, २०७९ को मस्यौदा र सोको अनुसूची स्वीकृतिको लागि पेश गरेको छु ।

आदरणीय सभाध्यक्षज्यू,

- ९६) आज यो आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को बजेट तथा कार्यक्रम यस गरिमामय सभामा प्रस्तुत गरिरहँदा विश्वव्यापी कोभिड संक्रमणको प्रभाव पूर्ण रूपमा हट्ने तथा यस किसिमका अन्य विपद् एवं महामारी ननिम्तनेर नगरबासी दाजुभाइ दिदीबहिनीको जनजीवन र विकास निर्माणका कामहरू पहिले जस्तै सामान्य रूपबाट अगाडि बढ्ने आशा राखेको छु। अवस्था सोचे अनुरूप नभएमा नगरबासीको जीवन रक्षाको लागि आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रमलाई पछि नगरसभाबाट अनुमोदन हुने गरी कार्यपालिकाको निर्णयबाट पुनःप्राथमिकीकरण गरी त्यस किसिमको प्रकोप तथा विपद् व्यवस्थापनमा खर्च गरिनेछ। आर्थिक गतिविधि बढ्न गई नगरपालिकाको श्रोत परिचालन बढ्न गएमा नगर कार्यपालिका बैठकको निर्णयबाट स्थानीय माग एवं आवश्यकता र प्राथमिकताको आधारमा योजना तथा कार्यक्रम स्वीकृत गरी पछि नगरसभाबाट अनुमोदन गर्ने गरी कार्यान्वयनमा लैजान नगर कार्यपालिकाको बैठकलाई अधिकार प्रत्यायोजन गर्ने प्रस्ताव पेश गरेको छु।
- ९७) प्रस्तावित बजेट तथा कार्यक्रमको सफल कार्यान्वयनबाट शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि, पर्यटन र पूर्वाधार विकासको माध्यमबाट “हाम्रो रहर, समृद्ध नगर” को सपना साकार पार्न योगदान पुग्ने विश्वास लिएको छु। भर्खरै प्रस्तुत बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनको प्रभावकारिताको लागि सबैको साथ र सहयोगजरुरी भएकोले जनप्रतिनिधि, कर्मचारी, राजनीतिक दल, निजी क्षेत्र, नागरिक समाज, बुद्धिजीवी, संचार माध्यम र आम नगरबासीको ऐक्यवद्धताको अपेक्षा गरेको छु।
- ९८) सूर्यविनायक नगरपालिकाको यस सार्वभौम नगरसभामा पेश भएको आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को प्रस्तावित बजेट तथा कार्यक्रमले हालसम्म प्राप्त उपलब्धिलाई संरक्षण र संस्थागत गर्दै थप उन्नत बनाउने, उत्पादन र रोजगारीलाई प्रवर्द्धन गर्ने, सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउने र अन्ततः समृद्ध र समतामूलक समाज निर्माण गर्न योगदान दिने अपेक्षा गरेको छु। बजेट तथा कार्यक्रम निर्माणको सिलसिलामा आफ्नो अमूल्य राय सुझाव उपलब्ध गराई सहयोग पुर्याउनु हुने नगरबासी दाजुभाइ दिदीबहिनी, राजनीतिक दल, निजी क्षेत्र, नागरिक समाज, बुद्धिजीवी, संचार माध्यम लगायत सबैमा हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु। साथै सूर्यविनायक नगरपालिकाको समग्र विकासमा सदैव क्रियाशील रहनु हुने प्रतिनिधि सभा सदस्य माननीय महेश बस्नेत प्रति आभार प्रकट गर्न चाहन्छु। त्यसैगरी बागमती प्रदेशका उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति राज्यमन्त्री माननीय

रजनी जोन्हे तथा बागमती प्रदेशसभा सदस्य माननीय शशीजंग थापालाई समेत
म हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु । धन्यवाद ।

सरिता तिमसिना भट्टराई

नगर उपप्रमुख

सूर्यविनायक नगरपालिका

कटुञ्जे, भक्तपुर ।

२०७९।०३।१०